

**APROXIMACIÓ A L'ENTORN DE
L'”ANTIGA FASSINA AGUILERA”
Marc històric, arquitectònic i mediambiental**

Estudi realitzat per:

ÍNDIX

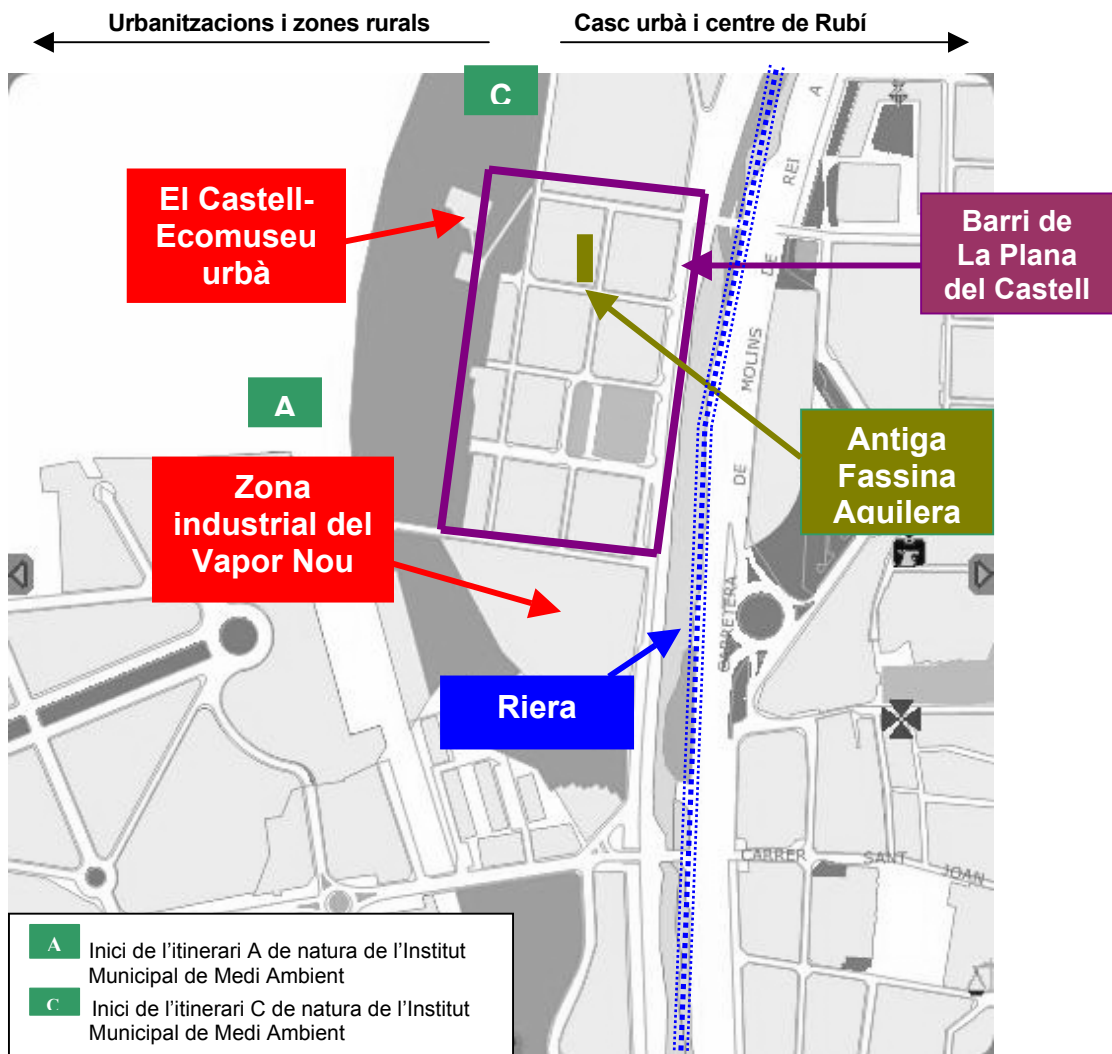
1-. Marc geogràfic i medi ambiental.....	3
2-. Marc històric.....	4
3-. Marc patrimonial.....	12

ANNEX 1: FITXA DEL PROCÉS DE FABRICACIÓ DE L'AIGUARDENT

1-. Marc geogràfic i medi ambiental.

L'edifici "Antiga Fassina Aguilera" està situat dins la ciutat de Rubí, al barri de La Plana del Castell, a la cruïlla del carrer de Parellada i el carrer Molí i dins dels marges històrics de la Riera de Rubí. L'encaix geogràfic d'aquest barri ha vingut marcat històricament pels límits de la riera i del turonet on hi ha el Castell. En termes patrimonials, l'edifici està dins l'àmbit del Castell de Rubí (a uns 50 metres) i dins de l'àrea d'influència de les construccions industrials de finals del segle XIX i principis del segle XX (a uns 100 metres del conjunt industrial del Vapor nou).

En un context més global, l'Antiga Fassina Aguilera està ubicada dins la transició entre la zona més urbana (a l'Est) i la zona més rural (a l'Oest) amb paisatges dominats per diferents urbanitzacions que es mesclen amb pinedes de pi blanc, conreus propis de la comarca com ara vinyes, cereals o arbres fruiters, al costat de masies tradicionals de la zona com el Mas Xercavins o Can Ramoneda entre d'altres. L'encaix geogràfic a nivell mediambiental és tan important que l'edifici resta a menys de 100 metres dels inicis de dos dels quatre recorreguts oficials de natura gestionats l'Institut Municipal de Medi Ambient (l'Itinerari A - Serra de l'Oleguera i l'Itinerari C - Sant Muç)

Plànol d'encaix geogràfic i patrimonial de l'edifici (Font. Elaboració pròpia)

2-. Marc històric.

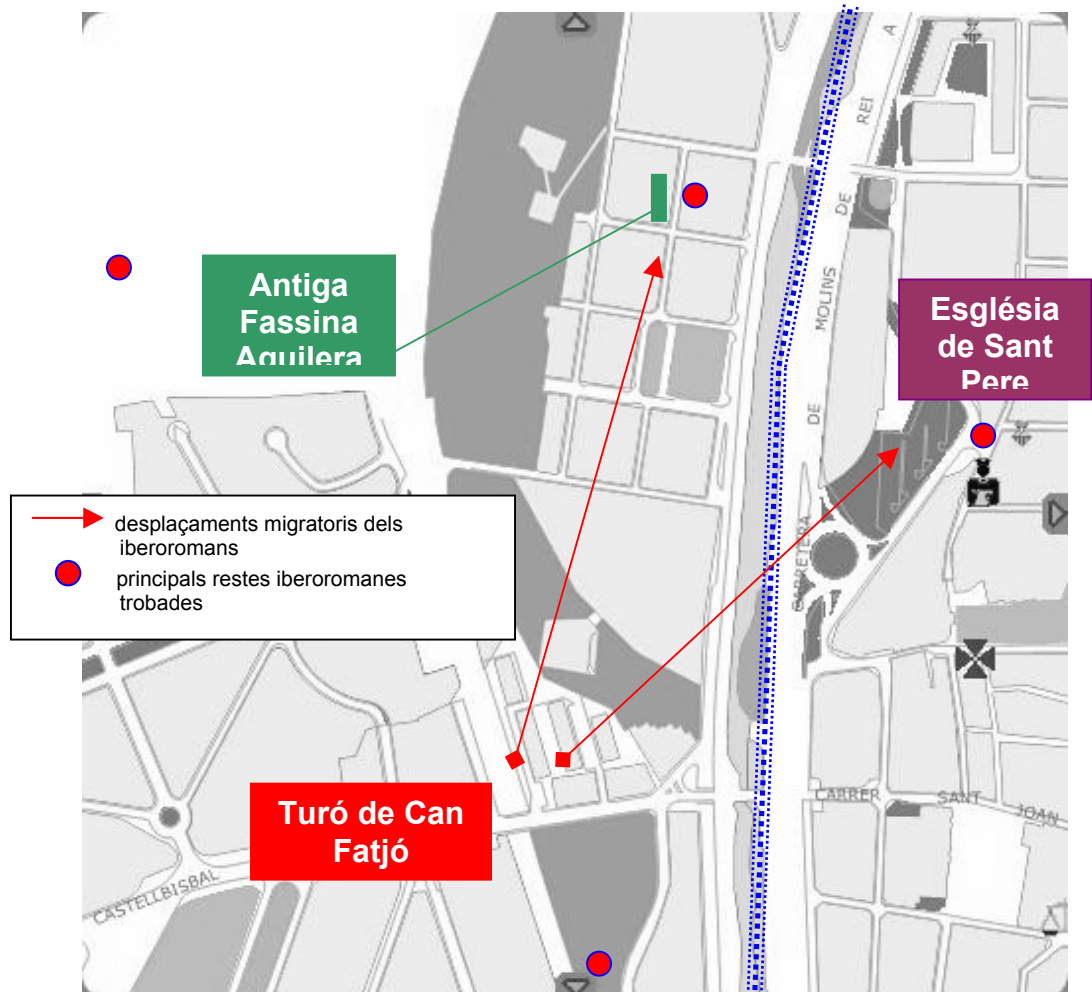
Tot i que dins del terme municipal de Rubí s'han trobat diferents restes arqueològiques d'èpoques molt antigues (Prehistòria), ens centrarem en les èpoques d'influència important.

Edat antiga

Durant el s. II a.C. es produeix la primera comunitat iberorromana important al barri de la "Plana del Castell". Aquesta comunitat prové d'una lenta baixada al pla, des del turó de can Fatjó fins als marges de la riera es formà una barriada (on ara es troba la Plana del Castell), i petit nucli a l'entorn de l'actual plaça del Dr. Guardiet (troballa d'un fragment de fris amb relleus en espiral, ceràmica, etc.).

A partir del S.I a.C., la població començar a augmentar espectacularment d'habitants, a causa probablement de la posició estratègica de Rubí. A més, es comercia intensament amb Itàlia, d'on arriba vi, oli i ceràmica de vernís negre. El nucli passa a ser progressivament el més important, però als s. IV - V dC, a tota la zona de Rubí, el nombre d'establiments rurals disminueix respecte a l'Alt Imperi romà.

L'arqueologia confirma que Rubí havia estat un important nucli al Vallès en època romana; es tracta del terme municipal amb més inscripcions romanes de la comarca, a més de moltes altres troballes d'importància. Dins de les troballes importants cal destacar les restes d'origen iberorromà i romà trobades junt a l'Antiga Fassina Aguilera. En tot cas, el testimoni més important de l'època iberorromana és el forn ibèric de can Fatjó, als peus del turó i mirant cap a la riera.

Plànol de migracions i distribucions geogràfiques de troballes. (Font. Elaboració pròpia)

L'edat mitjana

L'inici de l'edat mitjana a Rubí es caracteritza per la concentració d'un nucli de cases entorn al possible temple paleocristià que es trobaria on ara s'aixeca la parroquial de Sant Pere, però si es té constància d'un grup de petits assentaments que durant els segles V i IV ocupaven els turons del castell.

L'altra data important és la inclusió de Rubí dins la Marca Hispànica (s. VIII-X). Dins de les castres o petits castells que s'estableixen a les zones frontereres amb Al-Andalus (l'Espanya musulmana) s'hi construí un a Rubí, que pertanyia al comtat de Barcelona, prop de l'ubicació final del futur castell.

Aquests punts important, permeten afirmar, en conclusió, que abans d'aquestes dates, Rubí ja existia com un nucli descentralitzat de masos en torn a l'església i al primitiu castell. Era el terme anomenat a les fonts com Castro Rio Rubeo o Rivo Rubeo.

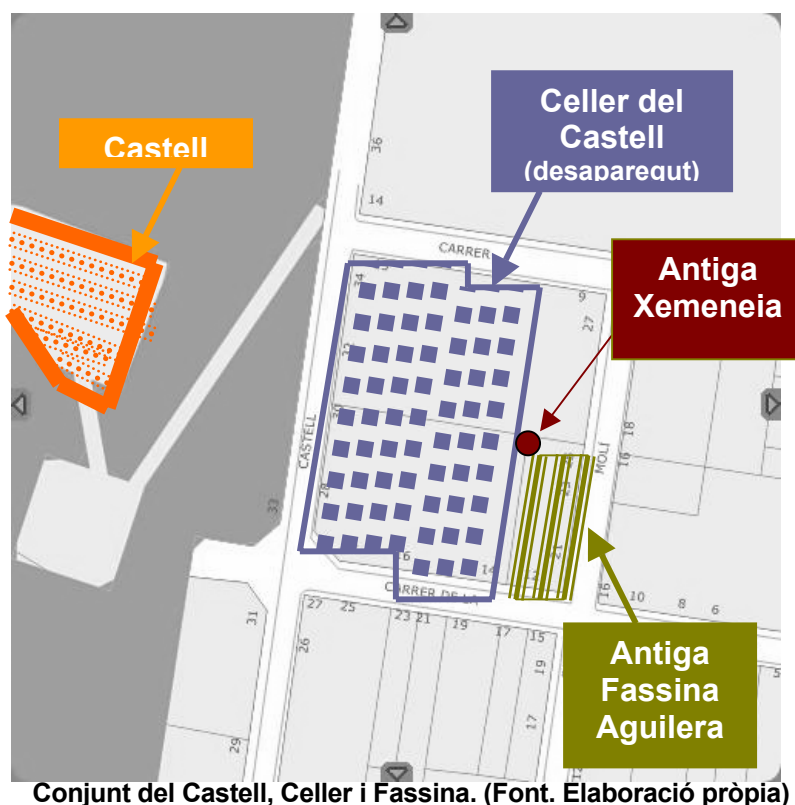
No és fins a finals del s. XIII que es construí l'edifici del castell al seu emplaçament actual, encara que l'aspecte que ara presenta és del s. XV. Finalment, el rei, Joan I, va vendre la jurisdicció del castell el 1394 al noble Joan de Togores per 950 florins d'or. També va donar als habitants de Rubí el privilegi d'escullir un batlle a canvi de pagar un impost col·lectiu al de Togores.

L'edat moderna

La vida social i els principals serveis públics es concentren bàsicament als nuclis propers a l'església, però a durant el s. XVI comença a Rubí un descens de la població que, fins al s. XVIII, s'estancarà en uns 150-200 habitants. Això junt amb el fet que les principals vies de comunicació queden establides al marge Est de la riera fan que l'entorn del Castell queda reduït a un petit nucli, al propi Castell i al Celler del mateix, que acaba sent el principal fins a principis del S.XX. La concepció del celler prové de principis del s. XVIII, quan el castell es transformarà en una masia, on hi vivien els masovers.

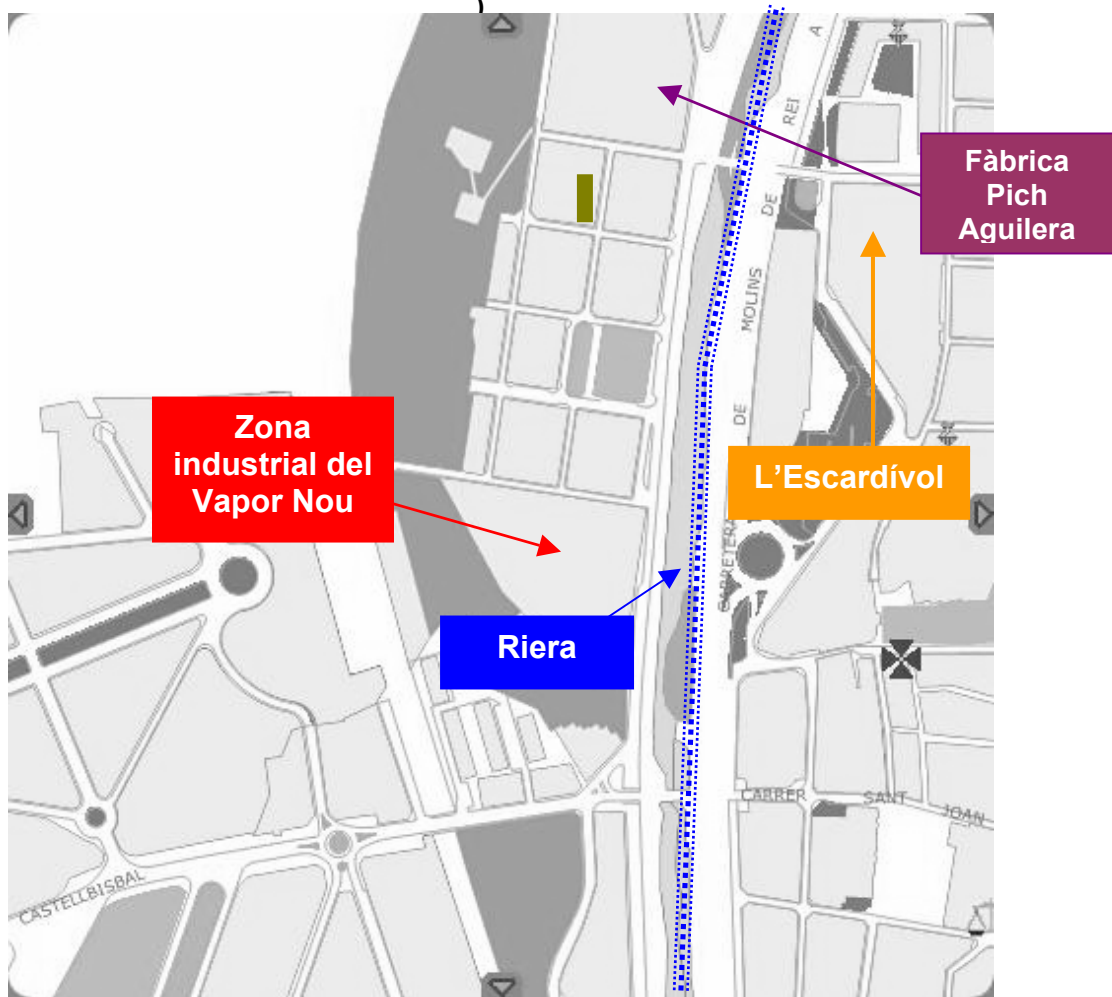
El segle XIX

Ja a partir de finals del s. XVIII la població de Rubí experimenta un creixement. El casc urbà però creixerà en sentit nord sud, evitant el creixement al costat Oest de la Riera. Com que la principal activitat econòmica de la població al segle XIX continuava sent l'agricultura, on el producte agrícola més explotat a Rubí era el cep i els empresaris agrícoles que comercialitzen el vi i l'aiguardent. És en aquest context, on la família Aguilera, propietaries del Celler del Castell, decideix a finals del segle XIX construir un edifici adjunt on encabir-hi la Fassina del Celler, l'actualment anomenada "Antiga Fassina Aguilera".

Per tant, inicialment aquest edifici estava destinat a destil·lar aguardent i vi del celler adjunt. La Fassina Aguilera, doncs, serà un dels testimonis importants de l'adaptació de l'agricultura als nous processos industrials. El procés de fabricació usual a Catalunya es pot observar a l'annex ???.

Dins d'aquest segle, però, també arriba el procés industrialitzador a Rubí, gran part d'ell molt pròxim geogràficament a la Fassina. De fet, totes les indústries del segle XIX aniran implantant-se al costat del curs de la Riera per aprofitar-ne l'energia hidràulica. Entre les indústries més importants pròximes al Castell cal destacar la Llana (1824), l'Escardívol, Pich Aguilera i el "Vapor nou".

Principals nuclis industrials propers a la Fàbrica Pich Aguilera (Font. Elaboració pròpia)

Un desgraciat dia de 1889 esdevé de gran gravetat per l'agricultura catalana, la rubinenca i, en especial, el desenvolupament de la Fàbrica Pich Aguilera. Un petit insecte, la *Phylloxera vastatrix*, vingué a la nostra terra i causà la devastació de les nostres vinyes en només dos anys, ja que matava els ceps després de xuclar-los-en la saba. A partir d'aquest moment, Rubí anirà abocant-se a poc a poc cap a la indústria.

El segle XX

El procés d'industrialització fa créixer Rubí, als inicis del segle XX, fins als 4.400 habitants. És dins d'aquest context social que es desenvolupa finalment el barri de la Plana del Castell en el terreny comprès entre el turó del Castell, la Riera, el Vapor Nou i el conjunt Fassina Aguilera i Celler.

L'evolució històrica de mitjans de segle a Rubí vé molt lligada, com a la majoria de municipis de Catalunya, amb el conflicte polític i social i, sobretot, la guerra civil i la posguerra conseqüent. Pel què fa a la Fassina, la pèrdua de la importància de l'agricultura dins de l'economia dels ciutadans i, sobretot, a la construcció del nou Celler Cooperatiu (entre 1919 i 1921) porta a l'andonament del Castell, del Celler i de la mateixa Fassina. Els edificis del Celler i la xemeneia desapareixen a mitjans de segle per donar pas a noves construccions industrials, i la Fassina Aguilera passa a utilitzar-se com a tallers tèxtils.

Però, dins l'àmbit d'estudi cal destacar, sobretot per proximitat geogràfica, un dels fets més importants de la història de la ciutat, la rierada de 1962, que va acabar amb un total d'entre 500 i 1000 morts en uns sòla i tràgica nit. La riera es va desbordar en ambdós costats de la riera, però sobretot sobre el marge Est. Tot i així, el fet és que l'aigua va arribar a gairebé els límits de l'edifici de la Fassina, quedant'hi només a uns 20 metres. Aquesta zona més afectada coincidia precisament amb el curs original de la riera. Si la Fassina Aguilera hagués estat construïda en aquesta zona, probablement en parlariem com a un edifici que es va fer però que ja no existiria.

3-. Marc patrimonial

Antiga Fassina Aguilera

“Construït a finals del segle XIX, l'edifici és una excel·lent mostra de les primeres edificacions industrials característiques dels inicis de la industrialització a Catalunya.

Té l'estructura bàsica de nau del segle XIX, de planta quadrangular de planta baixa més dos pisos d'alçada, amb façana principal al carrer Molí. Els trets característics més importants:

- Definició de la façana, amb parets de totxanes massisses i obertures que busquen la simetria.
- Estructura de fusta de la coberta de l'edifici.
- Forjats intermitjos de viguetes i revoltos ceràmics.

El castell de Rubí

Sembla ser que l'actual edifici del castell fou construït el 1233 per la família de cavallers dels Rubí, quan encara el castell de la població era prop de l'ermita de Sant Genís. La nova "domus" seria un casal de planta en forma de L.

El 1361 la família Torrelles convertí el casal en el seu castell i s'amplia fins a presentar un aspecte de fortificació. Fou concebut com el punt de defensa del terme de Rubí i com a centre d'administració feudal.

Com a conseqüència de l'abolició de les jurisdiccions, l'edifici passa a convertir-se en residència senyorial. D'aquesta època (s. XV) data el cos E, amb els seus finestrals gòtics i les pintures murals a l'interior, malauradament molt malmeses.

Posteriorment, a principis del s. XVIII, amb la transformació en una masia, es construeix una teulada al cos E i desapareixen els merlets que l'havien coronat.

ANNEX 1: PROCEDIMENT DE FABRICACIÓ DE L'AIGUARDENT

El procediment corrent per a la fabricació d'aiguards en aquest període era la destil·lació fraccionada, que consistia a rectificar l'aiguardent mitjançant successives destil·lacions. El primer pas que calia donar en el procés d'elaboració era la tria del vi – la qualitat del qual, lògicament, marcava la que tindria l'aiguardent –, amb el qual s'omplia un terç de l'olla –per cada càrrega d'aiguardent calia destil·lar-ne quatre de vi. Tot seguit, s'encenia el foc. A causa del mateix principi de destil·lació, que consisteix a aprofitar la diferència entre el punt d'ebullició de l'alcohol (78°) i el de l'aigua (100°) per separar ambdós elements, el foc havia de ser inicialment viu per assolir el punt d'ebullició de l'alcohol, però s'havia de moderar tot seguit, i durant la resta de l'operació, per impedir que se superés aquesta temperatura i que els vapors aquosos s'elevessin fins al capitell. Sense estris que mesuressin la temperatura, només es podia confiar en l'experiència i la destresa del destil·lador, assolides amb la pràctica, per aconseguir un control just i precís de la temperatura.

El primer producte destil·lat era molt fort i s'anomenava aiguardent de cap; el següent era l'aiguardent primer, molt més suau i de més qualitat, i el darrer a sortir era l'aiguardent de cua, un residu fluix i carregat d'ingredients aquosos. Després de fer la primera destil·lació, calia rectificar l'aiguardent mitjançant successives destil·lacions. En cadascuna d'elles s'eliminava una part de l'aigua que portava el licor, les flegmes i les males olors dels caps i les cues. Segons l'aiguardent que es volgués obtenir, calia efectuar un nombre determinat de destil·lacions –com més graduació tenia l'aiguardent més destil·lacions es requerien. La diferent qualitat i el nivell d'alcohol dels aiguards era mesurat amb una sèrie de mètodes empírics que també donaven el nom a l'aiguardent: la prova d'Holanda, que oscil·lava entre els 51,8° i els 53,4°; la prova de l'oli, que superava els 60°; la prova de la pólvora, que s'aproximava als 90°, i la prova del sol, que pràcticament era alcohol pur. Paral·lelament a aquesta tipologia, les qualitats dels aiguards també s'expressaven en fraccions –com 2/3, 3/4...–, que indicaven la quantitat d'aigua que calia afegir a l'aiguardent per rebaixar-lo a la prova d'Holanda, en el primer cas un terç (72,6°), i en el segon un quart (67°).

Durant el segle XIX es va millorar notablement el procés d'elaboració de l'aiguardent, amb la destil·lació contínua.

